



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio CXIII. De ironia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

IN q. 113. nihil in specie de sola ironia occurrit dicendum. Sed vniuersaliter de oppositis veritatis virtuti quærendum, an virtuti veritatis sint sufficienter assignata opposita vitia. Videatur. u.

QVÆSTIO CXIII.

De Ironia, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de ironia.

CIRCA quam quærentur duo.

¶ Primo, Vtrum ironia sit peccatum.

¶ Secundo, De comparatione eius ad iactantiam.

seruando promissa, vt in q. 80. habitum est. Sed obseruationi promissorum neque mendacium, neq; simulatio, neq; iactantia, neq; ironia opponitur, sed perfidia, cuius nulla fit in litera mentio. Insufficienter ergo determinatum hic videtur de oppositis veritati, & de ipsa veritate quo ad actum fidei.

¶ Ad primum horum dicitur, quod quia veritas per se primo respicit conditiones persone dicentis, & alia non respicit, nisi prout sunt in dicente, vt patet ex dictis de veritate & assignatum est vniuersaliter oppositum, quod se extendit ad primo, & secundario respectu a veritate, scilicet mendacium tam verbo quam facto, & assignata sunt specialia opposita circa per se primo materiam veritatis, conditiones scilicet persone dicentis, videlicet iactantia, & ironia.

¶ Ad secundum autem non facile patet satisfactio. Oportet siquidem hic multa discutere. Primo, an fides coincidat cum veritate: & si non, quomodo prætermissa est fides: Si sic, quare non est de terminatum de actu fidei, & eius oppositis. Secundo, an fides habeat propriam materiam, & quam. Tertio, an sit ad omnes. Quarto, an habeat vim obligatiam, & quantum peccet frangens fidem. Et primi quidem dubij ratio est, quia sunt intus in nobis: fides autem consistit in conformitate factorum ad dicta. Hæ autem diuerse sunt conformitatum species, non est ergo fides idem quod veritas. Et confirmatur hoc ex oppositis, quia scilicet veritati opponitur directè mendacium: fidei autem directè opponitur infidelitas.

¶ In oppositum autem est autoritas literæ superius in questione octuagecima.

¶ Secundi vero dubij ratio est, quia fides est, qua sunt dicta: sed omnia possunt dici, ergo omnia possunt esse materia fidei. Præterea, quæcunq; possunt promitti, possunt esse materia fidei: sed omnino possibile fieri ab aliquo, potest promitti, non ergo est aliquid certum genus eorum, quæ sunt materia fidei.

¶ In oppositum autem est, quia specialis virtus habet specialem materiam: fides autem est specialis virtus, ergo.

¶ Tertij autem dubij ratio est, quia fides non est ad infideles, iuxta illud Argei in Actio poeta. Neq; dedi, neq; do infideli fidem. Præterea, fides non est ad latrones, & vniuersaliter ad extorquentes vi, mem, aut dolo promissiones, vt patet ex Tullio in primo de Officijs.

¶ In contrarium autem est, quia fides etiam hosti seruanda est, ut dicitur 23. q. 1. c. Noli. Præterea, nisi esset fides inuicem inter homines, non possemus conuicere: sed cum omnibus contingit conuicere, ergo ad omnes est fides.

¶ Quarti demum dubij ratio est, quia seruare fidem est de precepto iuris naturæ: quod autem est huiusmodi, obligat de necessitate, ac per hoc si non fiat, incurritur peccatum mortale. Præterea, infidelitas tollit conuicium societatis humanæ, quoniam nisi fidem sibi inuicem seruarent homines, non possent conuicere, ergo contrariatur charitati, qua homo animal sociale debet cum alijs conuicere: ac per hoc opponitur charitati quædam ad dilectionem proximi, ergo est peccatum mortale ex suo genere.

¶ In oppositum est, quia simplex promissio non obligat ex necessitate, sed de honorate, non est ergo huiusmodi infidelitas mortale, sed veniale peccatum.

¶ Ad horum euentiam sciendum est, quod fides qua sunt dicta, de qua est sermo, sumitur tripliciter.

¶ Primo, vt ex debito legali, seu ciuili implet promissa, iuxta Tullij definitionem in 1. de Officijs. Fides est dictorum, conuentorumque constantia, & veritas.

¶ Secundo, vt ex debito morali implet promissa.

¶ Tertio, vt ex debito implet promissa, non determinando quale sit illud debitum, an morale, an ciuile. Et si primo modo sumitur

Fides, nõ est specialis virtus, sed conuictio. Seruando namque promissum, qui implet sufficienter virtutis nomen, sed commune nomen est ad omnes.

ARTICVLVS I.

Vtrum ironia, per quam aliquis de se fingit minor, sit peccatum.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod ironia, per quam aliquis de se fingit minor, nõ sit peccatum. Nullum enim peccatum procedit ex diuina confortatione, ex qua procedit quod aliquis de se minor dicat, secundum lud Prou. 30. Visio quam locutus

ta debita materia, & circumstantiis ad debentem est ciuili. Vnde non potest cogi ad iactantiam, sed ex debito morali, procedit, sine quo saluatur. Nam violando fidem non redimuntur: & propterea exigitur specialis virtus, ut deinde autem virtus ista eadem esse virtus veritatis, eiusdem moris esse videtur, ut homo virtus veritatis reficit. Veritatis quippe est verum dicere, et verum dicere. Vnde & Tullius fidem per se extendit ad appellandum, qui implet quod dicitur. Vnde & appellamus, qui implet quod dicitur. Vnde & appellamus, qui implet quod dicitur. Vnde & appellamus, qui implet quod dicitur.

¶ Ad secundum vero dicitur, quod quia veritas per se primo respicit conditiones persone dicentis, & alia non respicit, nisi prout sunt in dicente, vt patet ex dictis de veritate & assignatum est vniuersaliter oppositum, quod se extendit ad primo, & secundario respectu a veritate, scilicet mendacium tam verbo quam facto, & assignata sunt specialia opposita circa per se primo materiam veritatis, conditiones scilicet persone dicentis, videlicet iactantia, & ironia.

¶ Ad secundum autem non facile patet satisfactio. Oportet siquidem hic multa discutere. Primo, an fides coincidat cum veritate: & si non, quomodo prætermissa est fides: Si sic, quare non est de terminatum de actu fidei, & eius oppositis. Secundo, an fides habeat propriam materiam, & quam. Tertio, an sit ad omnes. Quarto, an habeat vim obligatiam, & quantum peccet frangens fidem. Et primi quidem dubij ratio est, quia sunt intus in nobis: fides autem consistit in conformitate factorum ad dicta. Hæ autem diuerse sunt conformitatum species, non est ergo fides idem quod veritas. Et confirmatur hoc ex oppositis, quia scilicet veritati opponitur directè mendacium: fidei autem directè opponitur infidelitas.

¶ In oppositum autem est autoritas literæ superius in questione octuagecima.

¶ Secundi vero dubij ratio est, quia fides est, qua sunt dicta: sed omnia possunt dici, ergo omnia possunt esse materia fidei. Præterea, quæcunq; possunt promitti, possunt esse materia fidei: sed omnino possibile fieri ab aliquo, potest promitti, non ergo est aliquid certum genus eorum, quæ sunt materia fidei.

¶ In oppositum autem est, quia specialis virtus habet specialem materiam: fides autem est specialis virtus, ergo.

¶ Tertij autem dubij ratio est, quia fides non est ad infideles, iuxta illud Argei in Actio poeta. Neq; dedi, neq; do infideli fidem. Præterea, fides non est ad latrones, & vniuersaliter ad extorquentes vi, mem, aut dolo promissiones, vt patet ex Tullio in primo de Officijs.

¶ In contrarium autem est, quia fides etiam hosti seruanda est, ut dicitur 23. q. 1. c. Noli. Præterea, nisi esset fides inuicem inter homines, non possemus conuicere: sed cum omnibus contingit conuicere, ergo ad omnes est fides.

¶ Quarti demum dubij ratio est, quia seruare fidem est de precepto iuris naturæ: quod autem est huiusmodi, obligat de necessitate, ac per hoc si non fiat, incurritur peccatum mortale. Præterea, infidelitas tollit conuicium societatis humanæ, quoniam nisi fidem sibi inuicem seruarent homines, non possent conuicere, ergo contrariatur charitati, qua homo animal sociale debet cum alijs conuicere: ac per hoc opponitur charitati quædam ad dilectionem proximi, ergo est peccatum mortale ex suo genere.

¶ In oppositum est, quia simplex promissio non obligat ex necessitate, sed de honorate, non est ergo huiusmodi infidelitas mortale, sed veniale peccatum.

¶ Ad horum euentiam sciendum est, quod fides qua sunt dicta, de qua est sermo, sumitur tripliciter.

¶ Primo, vt ex debito legali, seu ciuili implet promissa, iuxta Tullij definitionem in 1. de Officijs. Fides est dictorum, conuentorumque constantia, & veritas.

¶ Secundo, vt ex debito morali implet promissa.

¶ Tertio, vt ex debito implet promissa, non determinando quale sit illud debitum, an morale, an ciuile. Et si primo modo sumitur

est vir, cum quo est Deus, & qui Deo secum morante confortatus. ait. Stultissimus sum virorū. & Amos 7. dicitur: Respondit Amos, Non sum propheta. ergo ironia, per quam aliquis minora de se dicit, non est peccatum.

¶ 2 Præf. Greg. * dicit in episto. ad Augustinum Anglorum episcopum. Bonarum mentium est suas ibi culpas agnoscere, ubi culpa non est: sed omne peccatum repugnat bonitati mentis. ergo ironia non est peccatum.

¶ 3 Præf. Fugere superbiam non est peccatū: sed aliqui minora de seipsis dicunt fugientes tumidū, ut Philof. dicit in 4. Ethico. * ergo ironia non est peccatum.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in libr. de verbis Apostoli. * Cum humilitatis causa mentiris, si nō eras peccator antequam mē tiris, mentiendo efficiis.

RESPON. Dicendum, quod hoc quod aliqui minora de se dicat, potest cōtingere dupliciter. Vno modo, salua veritate, dum scilicet maiora, quæ sunt in seipsis, reticent: quædam vero minora detegunt, & de se proferunt, quæ tamen in se esse recognoscunt. Et sic minora de se dicere non pertinet ad ironiam, nec est peccatum secundum genus suum. nisi per aliquis circumstantia corruptionē. Alio modo, aliquis dicit minora a veritate declinans, puta, cum asserit de se aliquid vile, quod in se non recognoscit: aut cū negat de se aliquid magnum, quod tamen percipit in seipso esse. Et sic pertinet ad ironiam, & est semper peccatum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod duplex est sapientia, & du-

lis, seu necessaria proximo, ita quod oppositum sit nocivum proximo, quoniam tunc contra eius charitatem est. Nam ex sola ratione promissionis violata, licet ratio peccati habeatur, quia est contra rationis naturalis rectitudinem, non tamen habetur ratio peccati mortalis, nisi ad aliquid contra charitatem Dei, aut proximi debent datur. Violare nam-

plex stultitia. Est enim quædam sapientia secundum Deum, quæ humanam, uel mundanam stultitiam habet adiunctam, secundum illud 1. ad Corin. 3. Siquis inter vos sapiens videtur esse in hoc sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens. Alia uero est sapientia mundana, quæ ut ibidem subditur, stultitia est apud Deum. Ille ergo qui a Deo confortatur, confitetur se esse stultissimum secundum reputationem humanam, quia scilicet humana contemnit, quæ hominum sapientia quæritur, unde & ibidem subditur. Et sapientia hominum non est mecum, & postea subdit: Et non ui sanctorum scientiam. Vel potest dici sapientia hominum, quæ humana ratione acquiritur: sapientia uero sanctorum, quæ ex diuina inspiratione habetur. Amos autem negauit se esse prophetā origine, quia scilicet non erat de genere prophetarum: unde & ibidem subdit: Nec filius propheta.

AD II. dicendum, quod ad bonitatem mentis pertinet ut hō ad iustitiæ perfectionem tendat: & ideo in culpam reputat non solū si deficiat a cōmuni iustitia, quod vere culpa est, sed etiam si deficiat a iustitiæ perfectione: quod quandoque culpa non est. Non autem culpam dicit, quod pro culpa nō recognoscit, quod ad ironiæ mendacium pertinet.

AD III. dicendum, quod homo nō debet unum peccatum facere, ut aliud vitet: & ideo nō debet mentiri qualitercumque, ut vitet superbiam. Vnde Aug. * dicit super Ioan. Non ita caueatur arrogātia, ut veritas relinquatur. & Gregor. dicit, * quod incaure sunt humiles, qui se mentiendo illaqueant.

caum mortale, ut patet de mendacio, quod est secundum se prauum, ut dicitur in 4. Ethic. Plus enim requiritur ad peccatum mortale, scilicet, quod sit contra dilectionem Dei, aut proximi. Vnde ex hoc, quod natura eius uiolatur, non aliud habentur nisi quod fides uiolatio peccatum est.

¶ Ac secundam autem obiectionem dicitur, quod fides, ut extendit se ad debitum civile, bene obligat ad morale: quia eius oppositum tolleret, & ius, & socialem uitam. Sed fides, ut concluditur infra limites debiti morali, oportet quod consideretur iuxta materiam subiectam, & distinguendo dicatur, quod ut concernit ea, quorum perfidia uergeret contra Deum, aut proximum, obligat ad morale, quia talis perfidia tollit societatis diuinæ, & humanæ bonum; ut uero concernit illa, quoniam perfidia parum, aut nihil alicui nocet, non obligat ad morale. Nec huiusmodi perfidia tollit bonum conuictus humanæ societatis, quamuis aliquantulum impedit tranquillitatem illius: est enim præter tale bonum potius, quam contra. Et hæc de toto tractatu de veritatis uirtute, & illius oppositis dicta sufficiant.

Secunda Secunda S. Thomæ. MM 3 ART I.

Referuntur 22. q. 2. nō ita
Lib. 26. Moral. ca. 2. nō procul a fine.

Verum ironia sit minus peccatum, quam iactantia.

Lectis supra articulo iactantia.

Lib. 4. cap. 7. t. 5.

Lib. 4. cap. 7. tom. 5.

q. 100. art. 2. & 4.

Lib. 4. Ethic. cap. 7. t. 5.

Lib. 4. cap. 7. ad fi. to. 5.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod ironia non sit minus peccatum, quam iactantia. Virumq; enim est peccatum, in quantum declinat a veritate, quae aequalitas est quaedam: sed ab aequalitate non magis declinat qui excedit, quam qui diminuit. ergo ironia non est minus peccatum, quam iactantia.

¶ 2 Præter. Secundum Philof. * ironia quandoque iactantia est: iactantia autem non est ironia. ergo ironia non est minus peccatum, quam iactantia.

¶ 3 Præter. Prouer. 26. dicitur. Quando submisit vocem suam, ne credideris ei, quoniam septem nequitiae sunt in corde illius: sed submittere vocem pertinet ad ironiam. ergo in ea est multiplex nequitia.

SED CONTRA est, quod Philof. dicit in 4. Ethic. * quod irones, & minus dicentes, gratiores secundum mores videntur.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, * vnum mendacium est grauius altero, quandoque quidem ex materia de qua est, sicut mendacium, quod sit in doctrina religionis, est grauiusimum. Quandoque autem ex motiuo ad peccandum, sicut mendacium perniciosum est grauius, quam officiosum, vel iocosum. Ironia autem & iactantia circa idem mentiuntur vel verbis, vel quibuscumque exterioribus signis, scilicet circa conditionem personae, vnde quantum ad hoc aequalia sunt: sed vt plurimum iactantia ex turpiori motiuo procedit, scilicet ex appetitu lucri, vel honoris: ironia vero ex hoc, quod fugit licet inordinare, per elationem alijs grauis esse: & secundum hoc Philof. * dicit, quod iactantia est grauius peccatum, quam ironia. Contingit tamen quandoque, quod aliquis minora de se fingit ex aliquo alio motiuo, puta, ad dolose decipiendum, & tunc ironia est grauior.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa procedit de ironia, & iactantia secundum quod mendacij grauitas consideratur ex seipso, vel ex materia eius. Sic enim dictum est, quod aequalitatem habent.

AD II. Dicendum, quod duplex est excellentia. Vna quidem in temporalibus rebus: alia vero in spiritualibus. Contingit autem quandoque, quod aliquis per verba exteriora, vel signa pratendit quidem defectum in exterioribus rebus, puta, per aliquam vestem abiectam, aut per aliquid huiusmodi: & per hoc ipsum intendit ostendere aliquam excellentiam spiritualem, sicut Dominus de quibusdam dicit Matth. 6. quod exterminant facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes. Vnde isti simul incurrunt vitium ironiae, & iactantiae, tamen secundum diuersa, & propter hoc grauius peccant. Vnde & Philof. dicit in 4. Ethicor. * quod & superabundantia, & valde defectus iactantium est. Propter quod & de August. legitur, quod neque vestes nimis pretiosas, neque nimis abiectas habere volebat, quia in vtroque homines suam gloriam quaerunt.

AD III. Dicendum, quod sicut dicitur Eccles. 19. Est qui nequiter se humiliat, & interiora eius plena sunt dolo: & secundum hoc Salomon loquitur de eo, qui ex dolosa humilitate nequiter vocem suam submittit.

De amicitia, quae affabilitas dicitur, in duos articulos diuisa.

DE I N D E considerandum est de amicitia, quae affabilitas dicitur, & de eius vitij oppositis, quae sunt adulatio, & litigium.

CIRCA amicitiam autem, seu affabilitatem, quaeruntur duo.

¶ Primo, Vtrum sit specialis virtus.

¶ Secundo, Vtrum sit pars iustitiae.

GARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum amicitia sit specialis virtus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod amicitia non sit specialis virtus. Dicitur enim Phil. in 8. Ethic. quod amicitia perfecta est, quae est propter virtutem: quae liberatur autem virtus est amicitiae causa, quae bonum omnibus est amabile, vt Dion. dicit in 4. cap. de diu. no. ergo amicitia non est specialis virtus, sed consequens omnem virtutem.

¶ 2 Præter. Philof. dicit in 4. Ethic. de tali amico, quod non in amando vel inimicando recipit singula vt oportet: sed si aliquis signa amicitiae ostendat ad eos, quos non amat, vt pertinere ad simulationem, quae repugnat virtuti. ergo huiusmodi amicitia non est virtus.

¶ 3 Præter. Virtus immediate constituitur, prout sapiens determinabit, sicut dicitur 2. Ethic. * sed Eccles. 7. dicitur, Cor sapientum vbitristitia, & cor stultorum vbitrahitia. Vnde ad vitiosum pertinet maxime a delectatione sibi conuenire, ut dicitur 2. Ethic. * Hac autem amicitia per se quidem delectatione condelectare, contristare autem reueretur, ut Philo. dicit in 4. Ethic. ergo amicitia non est virtus.

SED CONTRA. Praecepta legis dantur de actibus virtutum: sed Eccles. 4. dicitur. Congregationi pauperum affabilem in facio. ergo affabilitas, quae hic amicitia dicitur, est quaedam specialis virtus.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, cum virtus ordinatur ad bonum, vbi occurrit specialis ratio boni, ibi oportet esse specialem rationem virtutis. Bonum autem in ordine consideratum, sicut supra dictum est, oportet autem hominem conuenire ad alios hoies ordinari in conversatione tam in facio, quam